

Nederlands Hippiisch Kenniscentrum

Huisvestingsystemen

Joyce de Hoogh

Studente Hogeschool HAS Den Bosch

Geschiedenis van het paard

Paarden zijn van oorsprong steppedieren, die leven in groepsverband. Van nature zijn zij in staat lage temperaturen en hoge temperatuurschommelingen te verdragen. Door het beperkte voedselaanbod in de steppen eten ze soms wel 16 uur per dag kleine beetjes en lopen ze tussen de 5 en 10 kilometer. Deze kenmerken zijn alleen nog zichtbaar bij paarden die in het wild leven. In de afgelopen 6000 jaar heeft het paard zich steeds meer aangepast aan de mens. Toch is uit onderzoek gebleken dat paarden die vrij worden gelaten in groepsverband in een ruime weide, zich snel weer hetzelfde gedragen als de paarden (vroeger) in het wild. Hiermee is aangetoond dat het gedrag in de hersenen in geprogrammeerd. De huisvesting van het paard dient zoveel mogelijk overeen te stemmen met de belangrijkste behoeften van het paard:

- Het paard is een groepsdier en heeft behoefte aan sociaal contact met soortgenoten
- Het paard is gewend vele kilometers per dag af te leggen, daarom is voldoende beweging noodzakelijk
- Het paard eet het grootste deel van de dag kleine porties en dient hiertoe de mogelijkheid te krijgen.

Huisvesting

Paarden en pony's kunnen op verschillende manieren gehuisvest worden. De keuze voor huisvesting hangt onder andere af van bouwkosten, verbruik van strooisel, sociale aspecten en de eigenschappen van het dier. In de praktijk kan een keuze worden gemaakt tussen binnen- en buitenstallen. De binnenstal is met name geschikt voor paarden die 's winters voldoende beweging krijgen. Doordat paarden een goede regeling van de lichaamstemperatuur hebben, kunnen ze zich prima verweren tegen de kou. Hierdoor is ook huisvesting in open stallen mogelijk.

De volgende huisvestingsmethoden zijn mogelijk:

- Individuele huisvesting in standen
- Individuele huisvesting in boxen
- Groepshuisvesting in gesloten of open loopstallen (waaronder de bewegingsstal)
- Groepshuisvesting op de weide

Onder individuele huisvesting rekent men (binnen- en buiten) boxen, met of zonder uitlopmogelijkheid en stands. Sociaal contact is niet of slechts beperkt mogelijk. Groepshuisvesting kan geboden worden in loopstallen (met uitloop) of op de weide. Doordat de dieren in groepsverband gehouden worden is sociaal contact mogelijk.

Huisvesting in standen

In een stand staan paarden parallel geplaatst. Dit kan zowel met als zonder een tussenschot. De stand biedt de volgende voordelen; Er is minder ruimte vereist waardoor de bouwkosten lager zijn en het strooiselverbruik lager is. Daar staat tegenover dat de paarden niet languit kunnen gaan liggen en minder bewegingsruimte hebben. Daarnaast is de kans op voernijd en onderlinge verwondingen groter. De voerbak in de stand is moeilijk bereikbaar en de stal dient vaker uitgemest te worden. De stand is alleen geschikt voor paarden die dagelijks voldoende beweging krijgen. Over het algemeen wordt het gebruik van een stand afgeraden en in sommige (Duitse) deelstaten is deze manier van huisvesten zelfs verboden.

De paarden worden vastgezet met een halster, halsriem of ketting. Deze wordt bevestigd aan een riem of touw die door een ring of langs een staaf glijdt. Dit zorgt voor voldoende bewegingsvrijheid. Het is belangrijk te voorkomen dat de paarden elkaar kunnen trappen of bijten.

Huisvesting in boxen

Boxen zijn de meest gebruikte huisvestingssystemen in de paardenhouderij. Een box biedt het paard de mogelijkheid om vlot te kunnen draaien, liggen en bewegen. Een bijkomend voordeel is dat het paard gemakkelijk individueel te verzorgen is.

Onderscheid kan worden gemaakt in binnen- en buitenboxen. Vaak wordt gekozen voor binnenboxen omdat de arbeidsomstandigheden voor de verzorgers meestal gunstiger zijn. Daarnaast is het stalklimaat constanter. Buitenboxen hebben houten of kunststof wanden, de dakbedekking bestaat vaak uit golfplaten. In tegenstelling tot de meeste binnenboxen biedt een buitenbox vaak wel contact met de buitenwereld. De kostprijs van een buitenbox ligt lager dan die van een binnenbox.

Paardenboxen zijn om praktische redenen vaak vierkant, maar rechthoekige boxen voldoen ook goed. Bij de bouw van een box dient rekening te worden gehouden met de volgende vuistregel: $staloppervlak = (2 \times Schofthoogte)^2$. Dit betekent dat een paard van 1.62 m een box van $(2 \times 1.62)^2$ dus 10,5 m² (= 3x3,5m) dient te krijgen. In de praktijk wordt vaak een standaard boxafmeting van 3 x 3m gebruikt. Dit voldoet dus officieel niet aan de richtlijnen. Een kraambox vereist een groter oppervlak, met een voorkeur naar een afmeting van 4,5 x 3,0 m. Men dient te voorkomen dat een merrie tijdens de partus (bevalling) tegen een wand gaat liggen. Daarom wordt vaak geadviseerd om de merrie buiten te laten bevallen. Hengstenboxen worden vaak aan het eind van een rij of enigszins geïsoleerd gesitueerd, zodat de stress voor zowel de paarden als de verzorgers tot een minimum beperkt kan worden.

Het is belangrijk de box regelmatig te controleren op eventuele uitstekende delen waaraan het paard zich zou kunnen bezeren. Tussenwanden met tralies aan de bovenkant maken meer sociaal contact tussen paarden mogelijk en ook de luchtuitwisseling in de stal verloopt beter. Deze toepassing kan echter wel nadelig zijn als paarden elkaar niet kunnen verdragen. In dat geval is een kleinere opening aan de achterzijde van de stal een beter alternatief.

De grootte van de box bepaalt de bewegingsvrijheid van het paard. Een grote box vereist meer strooisel en is dus arbeidsintensiever. Een kleine box belemmert een paard bij het bewegen, staan, voedselopname drinken. Een paard slaapt slechts enkele uren per dag maar dient hierbij wel voldoende ruimte te krijgen om te kunnen liggen. Wanneer een paard hierin beperkt wordt raakt hij nerveus en geïrriteerd.

Groepshuisvesting in loopstallen

Een loopstal wordt vaak toegepast bij pony's en paarden op opfokbedrijven en bij merries (met veulens). Paarden en pony's kunnen in grote groepen gehuisvest worden. Jonge paarden worden vaak geselecteerd op leeftijd en geslacht en ondergebracht in groepen van 4-10 dieren. Ook kunnen grotere groepen (10-20) drachtige merries of merries met veulens in een loopstal te huisvesten. Het is aan te raden de samenstelling van een bestaande groep zo weinig mogelijk te wijzigen. Dit vanwege de rangordebepaling en eventuele overbrenging van ziektes. Ook is een hengst ongewenst in het kader van ongewenste drachtigheid.

Loopstallen kunnen zowel gesloten als open zijn. Een open loopstal biedt paarden vrije toegang tot een paddock of wei. De afmetingen zijn ongeveer de helft van de gesloten loopstal. Een open loopstal biedt alleen schuilgelegenheid en een overdekte voerplaats.

De bewegingsstal

De bewegingsstal of actiefstal is een huisvestingsmethode die rekening houdt met de natuurlijke behoeften van het paard. De paarden worden in grote groepen gehouden op een relatief groot oppervlak in de open lucht. Beweging wordt gestimuleerd door verschillende voorzieningen op afstand van elkaar te plaatsen. Dit geldt voor zowel ruwvoeder, krachtvoeder, drinkwater en een overdekte slaapplaats. Per paard is gemiddeld 30-50 m² beschikbaar. Het voer wordt automatisch en per individueel paard verstrekt door voederstations (krachtvoer) of automaten (hooi). De paarden worden individueel herkend via een chip (in de hals of manen) of een halsband. Voor ieder paard kan een rantsoen worden bepaald dat verdeeld wordt over kleine porties. Het paard legt hierdoor 6-10 kilometer per dag af. Wanneer het paard zijn rantsoen niet volledig opneemt komt hij op een attentielijst in de computer te staan.

De slaapruiimte van de bewegingsstal is overdekt en voorzien van strooisel of een rubberlaag. De bodem biedt een goede drainage en is comfortabel om op te rollen. Op het gebied van welzijn en gezondheid is deze manier van huisvesten zeer interessant. Daarnaast wordt veel tijd bespaard met het voeren, dit wordt immers automatisch geregeld. Het kost wel meer tijd om een individueel paard uit de groep te halen. Ook uitmesten blijft vaak arbeidsintensief omdat de paarden vaak niet gestuurd kunnen worden op specifieke mestplaatsen.

Groepshuisvesting op de weide

Doordat paarden over het algemeen prima tegen kou kunnen, is het ook mogelijk paarden gedurende het hele jaar op de weide te huisvesten. Het is daarbij wel belangrijk dat het paard in gezelschap is van een of meer soortgenoten, aangezien het paard een kuddedier is. Paarden in de weide dienen voldoende water en een droge ligplaats te hebben. Daarnaast is ook een (droge) schuilgelegenheid van belang. Dit biedt de paarden de mogelijkheid om te schuilen tegen weersinvloeden en insecten. Hieraan kan voldaan worden door een open stal, afdak of bomen. Indien nodig dienen de paarden ook bijgevoerd te worden.

Het is van belang de weide regelmatig te controleren op de volgende aspecten:

- Staan er giftige planten in de wei (bv Jakobskruid)
- Liggen er gevaarlijke voorwerpen in de wei waaraan het paard zich kan verwonden
- Wordt de weide op een veilige manier afgerasterd (geen prikkeldraad of ander scherp materiaal)

Huisvestingsmethode	Voordelen	Nadelen
<i>Stand</i>	Minder ruimte vereist, daardoor: - Minder bouwkosten - Lager strooiselverbruik	- Paard kan niet languit liggen - Paard heeft minder bewegingsruimte - Grotere kans op voernijd en onderlinge verwondingen - Voerbak is moeilijk bereikbaar - Stand moet vaker uitgemest worden
<i>Box</i>	- Paard kan vlot draaien, liggen en bewegen (mits de stal aan de juiste afmetingen voldoet) - Paard is gemakkelijk individueel te verzorgen	- Meer strooisel nodig dan in de stand dus hogere kosten en arbeidsintensiever - Vaak beperkte mogelijkheid tot sociaal contact
<i>Loopstal</i>	- Bewegingsvrijheid - Sociaal contact (met soortgenoten) - Lage bouwkosten - Arbeidsbesparing	- Sommige paarden kunnen verstoten worden - Moeilijkheid om nieuwe paarden aan een groep toe te voegen - Voernijd
<i>Weide</i>	- Paard kan zoveel mogelijk natuurlijk gedrag vertonen - Veel bewegingsvrijheid - Veel sociaal contact (mits het dier niet alleen staat) - Onbeperkt eten	- Veel grondoppervlak nodig - Toezicht houden is lastiger en arbeidsintensiever - Minder praktisch bij (dagelijkse) training of bezoek van hoefsmid/veearts

Conclusie

Over het algemeen kan worden geconcludeerd dat individuele huisvesting vooral (praktische) voordelen met zich meebrengt voor de bedrijfsvoering. Daar staat tegenover dat groepshuisvesting in het kader van welzijn diervriendelijker is.

Individuele huisvesting		Groepshuisvesting	
Voordelen	Nadelen	Voordelen	Nadelen
Gemakkelijk individuele verzorging	Beperkte bewegingsvrijheid	Meer bewegingsvrijheid	Individuele zorg lastiger
Gemakkelijk voeren	Beperkte mogelijkheid tot sociaal contact	Meer mogelijkheid tot sociaal contact	Veel grondoppervlak nodig bij huisvesting op weide
Gemakkelijke controle (op bv ziekte)	Groter risico op gezondheids- en welzijnsproblemen	Minder risico op gezondheids- en welzijnsproblemen	Controle van zowel paarden als huisvesting is lastiger
Gemakkelijke toegang			Grotere kans op verwondingen
Geringe kans op verwondingen			

BRONNEN

Dierenbescherming. *Huisvesting*. Geraadpleegd op 16 maart 2010, <http://paarden.dierenbescherming.nl/huisvesting>

Gansbeke, S. van & Vettenburg N. (2007). *Huisvesting van paarden*. Brochure Vlaamse overheid, departement landbouw en visserij, afdeling duurzame landbouwontwikkeling.

ID-Lelystad en Praktijkonderzoek Veehouderij (2003). *Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij*. Den Haag: Raad voor dierenaangelegenheden.

Pieters, A. (1998). *Handboek huisvesting paarden*. Lelystad, Praktijkonderzoek Rundvee, Schapen en Paarden (PR).

Westerduin, F. (2008). *Huisvesting en welzijn. Paardensport*.

www.nhk.nl

